

ної діяльності Бібліотеки щодо супроводу суспільних реформ. Показано, що пріоритетним напрямом сучасної виставкової роботи є проблематика, спрямована на вирішення завдань розвитку національної культури, висвітлення невідомих сторінок історії, зміцнення національної свідомості. Проаналізовано можливі інноваційні підходи до організації книжкових виставок, пов'язані з розвитком інформаційно-комунікативних технологій.

Повідомлення канд. біол. наук, с. н. с., зав. відділу НБУВ **Н. В. Танатар** було присвячено сучасному стану бібліотечної галузі України. Увазі присутніх було представлено результати контент-аналізу 2041 газетної публікації та 241 видання України за 2003 рік з названої тематики. Вона підкреслила, що поряд з досягненнями в бібліотечній галузі залишається багато проблем, які потребують уваги.

Учасниками секції рекомендовано:

► Національним бібліотекам та бібліотекам державного значення розробити довгострокову загальнодержавну програму щодо науково-інформаційного забезпечення основних напрямів інноваційної діяльності, визначених Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».

► Залучити науковців і провідних спеціалістів у галузі бібліотечно-інформаційної діяльності для розробки інноваційної моделі кумуляції, організації та використання науково-інформаційних ресурсів бібліотек усіх систем і відомств.

► У світлі Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» національним та провідним бібліотекам ініціювати розробку, створення та впровадження тематичних баз даних за пріоритетними напрямами інноваційної діяльності держави.

► Акцентувати увагу бібліотечних колективів на удосконаленні науково-інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, досягненні рівня обслуговування відповідно до вітчизняних і міжнародних стандартів якості.

► Провідним бібліотекам та бібліотечним асоціаціям активно сприяти співробітництву на міжнародному, загальнодержавному, регіональному, галузевому рівнях, розширити партнерство та обмін досвідом стосовно пріоритетного інформаційного забезпечення категорії користувачів, які працюють над виконанням інноваційних державних програм.

На засіданні секції було обговорено і підтримано проєкт Рекомендацій міжнародної наукової конференції. Уточнення та доповнення, які були запропоновані учасниками, передано до оргкомітету конференції.

Надія КАЛІБЕРДА,

канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ,

Анатолій БРОВКІН,

канд. іст. наук, с. н. с.,

заст. генерального директора НБУВ

Історико-культурна спадщина у формуванні стратегії суспільних перетворень

У роботі секції «Історико-культурна спадщина у формуванні стратегії суспільних перетворень» (наук. кер. – д-р іст. наук, проф., директор Інституту рукопису Л. А. Дубровіна, д-р іст. наук, проф., зав. відділу національної бібліографії НБУВ В. Ю. Омельчук; учений секретар – канд. іст. наук, н. с. НБУВ Т. В. Міцан) взяли участь 80 науковців, представників академічної науки, а також освіти, культури, які досліджують різноманітні питання історії формування архівних, рукописних, книжкових, аудіовізуальних фондів та можливості їх використання для прискорення процесів розвитку соціогуманітарної сфери суспільства. Було заслухано 68 доповідей та повідомлень, проведена дискусія з актуальних питань опрацювання історико-культурної спадщини та шляхів активізації залучення інформації щодо духовних цінностей та культурних традицій до сучасних процесів формування духовних засад суспільства та національної свідомості.

Виступили провідні спеціалісти з Національної бібліотеки Ісламської Республіки Іран, Львівської наукової

бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, Київського національного університету культури і мистецтв, Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН, Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, Миколаївської державної обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гмирьова, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

На секції розглядалися питання дослідження та розкриття фондів рукописів та стародруків, газетних фондів, фондів музичної та образотворчої спадщини, створення системи науково-пошукового апарату, розвитку проєктів «Документальна пам'ять України», «Архівна та рукописна україніка», «Музична та образотворча україніка» тощо. На секції було проведено обговорення питань теорії бібліографознавства, бібліотекознавства, книгознавства, формування ресурсів національної бібліографії, концепції організації інноваційної діяльності в бібліотеці та архіві,

практичні питання опрацювання документних фондів та введення документної інформації історико-культурних фондів у науковий обіг.

Одним з найважливіших було питання створення інформаційних ресурсів, передусім, практичні аспекти методики атрибуції, опису, складання описових статей, підготовка адресних довідників, шляхи інтеграції архівних та бібліотечних ресурсів, перетворення бібліотечних фондів у інформаційні центри накопичення та використання духовної спадщини людства.

Цікавою та інформаційно насиченою була доповідь директора Національної бібліотеки Ісламської Республіки Іран **Мохаммада Казем Мусаві Боджнурді** «Розвиток бібліотек та інформаційних центрів в Ісламській Республіці Іран», який виступив з повідомленням про значення Національної бібліотеки у сучасних економічних, політичних та культурних перетвореннях Ісламської Республіки Іран, розкрив основні напрями діяльності Бібліотеки, наголосив на важливому місці Бібліотеки у розвитку науки та провідній ролі у вихованні духовності народу Республіки. Висловив сподівання щодо плідної міжнародної співпраці між Національною бібліотекою Ісламської Республіки Іран та Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського, де зберігаються рукописні книги та документи, що стосуються історії Персії.

Важливе місце посідали теоретичні питання бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства. Професор Київського національного університету культури і мистецтв, канд. пед. наук **М. В. Геращенко** у своїй доповіді «Проблеми періодизації історії української бібліографії» наголосив на тому, що у професійній підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців-бібліографів важлива роль відводиться історії майбутньої спеціальності. Доповідач зупинився на проблемах періодизації української бібліографії, відзначаючи, що історія української бібліографії після 1917 р. потребує узгодження із сучасними науковими концепціями періодизації історії України, зокрема С. В. Кульчицького, В. М. Даниленка та ін., наголосив на сучасних підходах білоруських бібліографів.

У доповіді **Т. В. Новальської**, канд. іст. наук, доцента, докторанта Київського національного університету культури і мистецтв, «Визначна віха в історії бібліотечної справи (Перший Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи 1911 р.)» зазначалося, що осмислення досвіду становлення і розвитку бібліотечної справи на початку ХХ ст. викликане не лише пізнавальними завданнями історичної науки та бібліотекознавства. Воно є актуальним у зв'язку з гостротою сучасних проблем у бібліотечній справі і деякою мірою – схожістю ситуації, в якій перебували бібліотекарі початку минулого століття, з реаліями сьогодення. Доповідачка висвітлила суттєву роль Першого Всеросійського з'їзду в подальшій розбудові бібліотечної справи, який був проведений в 1911 році у С.-Петербурзі. Особливо наголосила, що Перший Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи мав велике значення щодо визначення злободенних проблем, розробки «практичних шляхів для їх розв'язання». Ним було по-

кладено початок консолідації бібліотек у державному масштабі. З'їзд продемонстрував життєздатність Товариства бібліотекознавства, зумовив зростання його популярності і, врешті-решт, зіграв позитивну роль в становленні бібліотечних кадрів.

Про інноваційний характер діяльності бібліотечних та архівних установ, який спонукає до пошуку нових підходів-технологій у вирішенні бібліотечних та архівних проблем, формування іншої психологічної настанови щодо роботи, кар'єри, стосунків з навколишнім світом, нових вимірів сенсу життя йшлося у доповіді м. с. Інституту архівознавства НБУВ **О. Г. Луговського** «Науково-методичні засади проектного підходу до організації інноваційної діяльності в бібліотеці та архіві». Автором запропоновано п'ять підходів до здійснення бібліотечних та архівних новацій і, відповідно, виокремлено етапи їхнього проектування.

У доповіді «Бібліографічна інформація і типологія: до постановки проблеми» м. н. с. Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України **Л. Я. Кульчицької** відзначено актуальність проблеми, яка зумовлена необхідністю подальшого вивчення типології бібліографічної інформації (ТБІ) у комунікативно-прагматичному аспекті, особливості методології ТБІ в періодичних виданнях, недостатністю розробки проблеми ТБІ в періодичній пресі. Доповідачка наголосила на тому, що сучасні комунікаційні технології суттєво вплинули на розвиток бібліографічної інформації, яку можна розглядати у двох аспектах: як складову інформаційної культури і як науковий документ.

Історико-книгознавчі аспекти вивчення бібліотечних фондів розкривалися у низці спеціальних доповідей. Історія створення та розвитку бібліотеки Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря присвячена доповідь м. н. с. НБУВ **І. С. Шекери** «Каталог бібліотеки Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря як одне з джерел вивчення книгозбірні ХІХ ст.». Доповідь складалася з трьох частин: у першій розглядалося питання про роль книги в житті суспільства, розвиток друкарства та створення бібліотек; у другій і третій частинах подавалася інформація щодо бібліотеки Михайлівського монастиря та її каталогу, який на сьогодні зберігається в Інституті рукопису НБУВ. Каталог був упорядкований і переписаний настоятелем монастиря Іринесом Фальковським у 1808 р. після перегляду бібліотечних фондів. Дане джерело є цінним для вивчення питання формування бібліотечних фондів Михайлівського монастиря, надходження книг до бібліотеки, їхнього шляху до читача та міжбібліотечного обміну в духовних закладах початку ХІХ ст. Також не останню роль каталог відіграє при встановленні хронологічних рамок видань, які знаходилися в той період у бібліотеці, виявлено більше цінних пам'яток (інкунабул, палеотипів); при висвітленні географії видань, інформації стосовно друкарень та й інших проблем, які можуть виникнути в процесі роботи з фондами цієї бібліотеки.

Історико-книгознавчі питання розвитку видавничої

сфери розглядалися в доповіді с. н. с. ДНСГБ УААН **О. П. Анікіної** «Значення діяльності сільськогосподарських науково-дослідних установ (станцій та полів) у галузевому виданні та виході періодики в Україні 20–30-х років ХХ ст.». Виступаючи проаналізувала стан друкованих видань сільськогосподарських українських науково-дослідних установ, звернула увагу на причини ускладнень на шляху їх становлення та підкреслила значення періодичних видань цих установ як чинників розвитку агрономічної науки.

Історія газетних фондів еміграції висвітлювалася у доповіді «Українська преса Америки в фондах НБУВ» зав. відділу НБУВ **Т. О. Борисенко**. Доповідачка розглянула історію створення української преси в еміграції, причини, що зумовили її виникнення, та фактори подальшого розвитку на американському континенті, її роль у розвитку української спільноти за кордоном у період з другої половини ХІХ – кінця ХХ ст., а також різноманітні шляхи надходження емігрантських газет до фондів НБУВ.

Історичний аспект формування концепції бібліотечного фонду україніки в 20-х роках, передусім, одного із засновників Бібліотеки, видатного українського діяча в галузі науки та культури **П. Стебницького**, особовий фонд котрого зберігається у Інституті рукопису НБУВ, розглянутий у доповіді зав. відділу НБУВ **О. П. Степченко** «Документальна спадщина **П. Я. Стебницького** і сучасні концепції україніки». Доповідачка відзначила внесок **П. Стебницького** у розвиток науково-книгознавчої методології фонду.

Історико-бібліографічні дослідження, питання бібліографічного репертуару української, російської, французької книги посідали значне місце в діяльності секції. Дослідженню франкомовної «росіки» у фондах НБУВ як цінного джерела для вивчення історії та культури України кінця ХVІІ – початку ХХ ст. та для відкриття подальших перспектив у виведенні національної культури у світовий інформаційний простір присвячена доповідь «Франкомовна «росіка» ХVІІІ – поч. ХХ ст. у НБУВ: до проблеми вивчення побутування французької книги в Україні» зав. сектору НБУВ **Р. С. Кириченко**. Авторка приділила увагу історії створення, бібліографування та перспективі розвитку унікальної колекції «росіки», яка зібрана з вичерпною повнотою, зберігається у фондах Російської національної бібліотеки в Санкт-Петербурзі і заслуговує на увагу не лише російських учених-істориків.

Н. с. НБУВ **М. А. Стельмашова** у своїй доповіді «Франкомовні періодичні видання кінця ХVІІ – початку ХХ ст. у фондах НБУВ» проаналізувала репертуар франкомовної періодики кінця ХVІІ – поч. ХХ ст. у фондах НБУВ, зокрема відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій, а також історію взаємопроникнення французької та української культур. У фондах НБУВ представлені видання з природничо-наукової тематики, суспільних наук, техніки, сільського господарства та медицини. Франкомовні періодичні видання означеного періоду віддзеркалюють особливості суспільного життя тогочасної Франції, наукові та культурні аспекти розвитку різних

країн світу, зокрема України. Як відзначила доповідачка, подальші дослідження франкомовної періодики сприятимуть розкриттю та популяризації великого інформаційного масиву франкомовного фонду, допоможуть краще ознайомитися з історією, традиціями, культурою Франції, її зв'язками з Україною; вивчення та опрацювання цього фонду допоможе виявленню та заповненню існуючих лакун, зробить фонд доступним для читачів.

Заст. директора Миколаївської державної обласної універсальної наукової бібліотеки **Т. С. Астапенко** виступила з доповіддю «Джерельна база дослідження розвитку краєзнавчої бібліографії в Херсонській губернії в ХІХ – на початку ХХ ст.», у якій репрезентувала архівні та бібліографічні джерела вивчення розвитку краєзнавчої бібліографії.

Внесок українських бібліографів у розвиток науки в Україні представлений у доповіді «Бібліографічні дослідження Івана Кривецького на сторінках «Записок Наукового товариства ім. Т. Шевченка» аспірантки кафедри книгознавства та видавничої діяльності Київського національного університету культури і мистецтв **У. П. Яворської**. В її доповіді відзначено, що стислий і водночас глибокий аналіз, поєднаний з простотою викладу матеріалу, характерний для наукового стилю Івана Кривецького – галицького історика, книгознавця, бібліографа, редактора, багаторічного директора бібліотеки Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, давав повне уявлення про рецензовану ним книгу, а тематичне розмаїття аналізованих ученим праць давало можливість кожному орієнтуватися в широкому потоці нових видань і вибирати літературу відповідно до своїх наукових зацікавлень.

Роль особистісного фактора в розвитку науки та культури розглядалася крізь призму опису та вивчення особових архівних фондів учених, діячів науки та культури. У НБУВ ведеться робота з науково-технічного опрацювання особових архівних фондів видатних науковців та вчених України. Саме цій темі присвячена доповідь «Архівна спадщина члена-кореспондента Шевченка Федора Павловича в фондах ІР НБУВ у світлі сучасної історичної науки» гол. бібліотекаря ІР НБУВ **І. С. Корчемної**. Доповідачка охарактеризувала документи різної тематики, які представлені в особовому архівному фонді **Ф. П. Шевченка**. На прикладі окремих наукових праць розкрила діяльність відомого вченого як джерелознавця, історіографа, археографа, знавця архівної справи, що дає можливість прослідкувати розвиток і становлення спеціальних історичних дисциплін в українській історичній науці.

Цій же темі присвячена і доповідь «Архівні документи **М. Ю. Брайчевського** у фондах Інституту рукопису: перспективи вивчення» ред. 1 кат. НБУВ **О. П. Бодак**. Проаналізовано структуру та принципи формування особового архівного фонду **М. Ю. Брайчевського**, розкрито перспективи вивчення цього фонду і підкреслено виключне значення спадщини **М. Ю. Брайчевського** для історико-біографічного дослідження особистості вченого і його вагомому внеску в українську науку та культуру.

У повідомленні канд. іст. наук, с. н. с. відділу старо-

друків та рідкісних видань НБУВ **Л. М. Дениско** «Документи Державної Ради Росії XIX – початку XX ст. з бібліотеки та архіву О. З. Попільницького» розкрито питання наявності в матеріалах бібліотеки та особового архіву українського бібліофіла, історика селянського питання, державного службовця дореволюційної Росії О. З. Попільницького. Доповідачка зазначила, що завдяки О. З. Попільницькому НБУВ володіє автографами більше 50 вищих сановників та чиновників Державної Ради, міністрів Росії того часу, а також автографами російських імператорів Миколи I та Олександра II.

Роль і значення особових архівних фондів учених-істориків для наукових досліджень з історії, історіографії та джерелознавства висвітлені у доповіді «Архівні фонди особового походження видатних українських вчених-істориків як джерело вивчення розвитку історичної науки в АН УРСР у 1944–1959 рр.» **О. Ю. Кондратенко**, м. н. с. Інституту архівознавства НБУВ. Доповідач висвітлив документальний склад фондів, їх використання дослідниками, проаналізував основні структурні підрозділи фондів особового походження.

У доповіді «Праці Юзефа Ігнаци Крашевського у складі родової книгозбірні Урбановських-Стажинських як джерело вивчення історії польського народу» пров. бібліотекаря НБУВ **О. С. Рабчун** проаналізовано творчий літературний доробок Ю. І. Крашевського, підкреслено роль та значення відомого польського письменника у виданні творів, присвячених історії, літературі, мистецтву та ін. Наприкінці доповіді зазначила, що не всі видання, а їх було видано у 14 томах, знайдені, ведеться пошукова робота з визначення їх місцезнаходження.

Доповідь «Бібліографічні аспекти епістолярної спадщини М. С. Грушевського» аспірантки Київського національного університету культури і мистецтв **І. П. Цибенко** присвячена визначному українському вченому, організатору вітчизняної науки, політичному діячу і публіцисту М. С. Грушевському. І. П. Цибенко зазначила, що особливо важливу роль у вивченні наукового доробку вченого відіграє епістолярій, який, по-перше, є невід'ємною складовою його творчої спадщини, по-друге, значно доповнює, а інколи є навіть єдиним джерелом щодо дослідження окремих етапів життя та діяльності вченого.

Документознавчі питання щодо створення, обліку документних ресурсів розкривалися у доповідях науковців-архівістів.

Так, **Л. А. Кисельова**, начальник відділу кадрів Державного комітету архівів України, пошукувач УНДІАСД, в доповіді «Життєвий цикл службового документа на прикладі системи автоматизації діловодства й документообігу «Дело» компанії «Електронные офисные системы» звернула увагу на те, що одним із чинників оптимізації процесів створення, організації обігу, опрацювання та зберігання управлінської інформації є впровадження електронних службових комунікацій. Вона відзначила необхідність автоматизації документообігу органів державної влади, виклала причини, через які діловодство з використанням паперових журналів й картотек несумісне з

вимогами підвищення ефективності роботи державних службовців.

І. Є. Антоненко, здобувач УНДІАСД, у доповіді «Засоби класифікації та словниковий контроль у керуванні документацією» відзначила, що основа, на якій розробляються схеми класифікації службових документів та класифікації рівнів доступу до них, тезауруси та словники – це класифікація напрямів ділової діяльності, в управлінському документознавстві керування документацією розуміється як комплекс заходів, спрямованих на здійснення процесів створення та функціонування службових документів.

А. А. Кисельова, пошукувач УНДІАСД, у доповіді «Українські архівні ресурси в інтернеті» розповіла про веб-сайти, на яких представлено відомості про українські архіви. Звернула увагу на те, що власні веб-сайти мають такі архівні установи, як Державний архів Донецької області, Державний архів Чернігівської області, Державний архів м. Севастополя, галузевий Державний архів Служби безпеки України, Інститут археології, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Наприкінці доповіді повідомила, що, аналізуючи веб-сайти архівних установ, необхідно відзначити значне зростання інтересу користувачів до українських архівних ресурсів.

Документальній спадщині установ Соціально-економічного відділу ВУАН присвячена доповідь пров. редактора Інституту архівознавства НБУВ **І. О. Шиліної** «Архіви ВУАН (1929–1933) як джерело з вивчення історії установ Соціально-економічного відділу ВУАН», зокрема її структури, установам, які діяли в її складі.

У доповіді «Структура, персональний склад і діяльність словникових комісій ВУАН (1918–1931) за документами НБУВ» канд. іст. наук, н. с. Інституту архівознавства НБУВ **Т. В. Варави** було розкрито особливості функціонування словникових комісій ВУАН протягом означеного періоду. На базі документів, які зберігаються у фондах НБУВ, було визначено важливість роботи цих комісій щодо збереження біографічних та біобібліографічних відомостей про видатних українських діячів.

Специфіка кадрових документів наукового архіву Президії НАН України, створення науково-пошукового апарату розкриті у доповіді пров. бібліотекаря НБУВ **О. Л. Титаренко** «Кадрові документи наукового архіву Президії НАН України як інформаційний ресурс вивчення історії науки в Україні».

Важливим напрямом було дослідження книжкових фондів бібліотек, рукописних колекцій та зібрань з точки зору історико-культурного значення для сучасної науки та культури, розвитку духовності суспільства, питання залучення цієї інформації до наукового обігу через систему наукового опису та створення традиційних та електронних каталогів колекцій та зібрань.

Канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ **Н. М. Зубкова** у доповіді «Основні принципи формування комплексного рукописного фонду як синкретичного джерела з історії України» розкрила історію формування різних за похо-

дженням колекцій Інституту рукопису та його джерелознавчі можливості у галузі дослідження сучасної історичної науки, передусім, історії України, розкрила зміст деяких архівних колекцій, зокрема спеціального фонду «Історичні документи».

Дослідженню книжкової колекції видатного діяча XIX ст. Дмитра Григоровича Бібікова присвячена доповідь канд. іст. наук, н. с. НБУВ **Т. В. Коваль** та зав. сектору НБУВ **З. Б. Афанасьєвої** «Книжки з колекції Д. Г. Бібікова у фондах НБУВ», у якій було розкрито зміст і склад колекції та її доля. Зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **Н. Г. Мацібора** у своїй доповіді «Підручники XIX ст. з фондів Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського як складова історико-культурної спадщини» розкрила значення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як національного галузевого книгосховища; головного науково-інформаційного центру забезпечення педагогічної науки та освіти; координаційного та науково-методичного центру мережі освітянських бібліотек України; науково-дослідної установи з питань галузевого бібліотекознавства та книгознавства. На особливу увагу заслуговують раритетні видання книгозбірні, зокрема фонд шкільних підручників з XVIII ст. і до сьогодні, який налічує близько 53 тис. примірників. Доповідачка приділила увагу процесу створення перших українських підручників. Окремо зупинилася на роботі зі складання працівниками бібліотеки бібліографічного посібника «Каталог шкільних підручників з фондів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (1748–1917)».

У доповіді «Історико-культурна спадщина Польщі в фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» бібліотекар I кат. НБУВ **Т. А. Якубова** проаналізувала історичні зміни в науковому співробітництві в царині бібліотекознавства у контексті польсько-українських культурних відносин. Надала історичні відомості стосовно розвитку книговидавничої справи Польщі у другій половині XVIII – початку XX ст.

Значна частина доповідей була присвячена аналізу інформаційних можливостей рукописних фондів бібліотек, розвитку методичного апарату опису та дослідження. Доповідь «Комплекс рукописних документів з історії Києво-Могилянської академії: до проблеми реконструкції» канд. іст. наук, н. с. Інституту рукопису НБУВ **Т. В. Міцан** засвідчила, що наукова реконструкція та дослідження комплексів рукописів, їх ґрунтовний аналіз є одним з найважливіших завдань, які постають на сучасному етапі розвитку спеціальних історичних дисциплін перед археографією в контексті вивчення рукописної спадщини України. Доповідачка проаналізувала комплекс рукописних документів з історії Києво-Могилянської академії та показала, що саме від рівня використання історичних джерельних комплексів КМА, їх аналізу і повноти, рівня опрацювання, наукової критики і методів використання залежить якість і ефективність історичних досліджень з історії КМА та її внеску в розвиток освіти.

Канд. іст. наук, н. с. НБУВ **І. В. Клименко** у доповіді «Архівна колекція видавничого товариства «Друкар» (1916–1924)» розглянула архівну колекцію видавничого товариства «Друкар», яка зберігається в Інституті рукопису НБУВ, проаналізувала складну редакційно-видавничу діяльність товариства, висвітлила участь у видавничій справі її директора П. Балицького та редактора П. Зайцева, окреслила шляхи наповнення редакційного портфеля товариства.

Про особливості формування унікальної рукописно-архівної колекції Київської духовної академії (понад 3000 од. зб.), що не тільки вміщує різні частини її архіву, а й є цілісним зібранням рукописних колекційних, особистих та установчих джерел, які всебічно відображають історію українського суспільно-політичного та культурного життя XVII–XX ст. йшлося в доповіді канд. іст. наук, н. с. НБУВ **С. В. Сохань** «До історії формування «Архіву Київської духовної академії з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського».

Науковому опису – основній формі не тільки розкриття фондів, а й збереження пам'яток писемності, яка дає змогу значно розширити коло дослідників давньої книги, присвячена доповідь «Основні завдання та перспективи наукового описування пам'яток писемності» канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ **М. К. Іваннікової**. У доповіді було відзначено, що при описуванні пам'яток писемності необхідно чітко уявляти аспекти, які мають бути відображені в науковому каталозі. Окремо доповідка зупинилася на принципі комплексності вивчення пам'яток, який виключає можливість вибірковості при дослідженні та описуванні книг чи рукописів, причому книга розглядається як явище матеріальної, так і духовної культури. Було відмічено, що ретроспективні фонди виступають на якісно новому етапі сучасних книгознавчих досліджень як самостійний об'єкт археографічного та джерелознавчого вивчення. Сучасна школа історико-книгознавчого дослідження історичних зібрань та колекцій НБУВ набула досвіду досліджень з історії створення, походження, розвитку, долі окремих ретроспективних зібрань у контексті історії науки, освіти, культурного розвитку України.

Основним принципам опису музичної рукописної книги XVI–XVII ст. присвячена доповідь «Музичні рукописи XVI–XVII ст.: засади археографічного опрацювання». Авторка, аспірантка НБУВ **Е. С. Клименко**, наголосила, що музичні рукописні книги кириличного письма є важливим джерелом з історії книжної культури, пам'ятками музичного, а саме церковно-співочого, мистецтва, які відображають розвиток вітчизняної освіти та духовної культури в цілому.

Доповідь аспірантки НБУВ **М. В. Яроцької** «Рукописні книги XVII ст. з монастирських збірок в фондах Інституту рукопису НБУВ: питання наукового опису» містила інформацію про стан вивчення рукописної книги XVII ст. Доповідачка відзначила, що великі обсяги вже накопиченого наукового опису, стрімке кількісне зро-

стання інформації зумовлюють суттєві проблеми на шляху їхнього ефективного використання. Для розв'язання цих проблем потрібно створити електронні сховища баз даних наукового опису рукописів XVII ст. та з метою акумулювання накопиченої інформації, яка збиралась багатьма дослідниками, її систематизації, а також зручності користування та збереження рукописної спадщини.

Можливості новітніх технологій щодо складних колекційних фондів, зокрема аудіоколекцій, було розкрито у спільній доповіді «Підготовка до введення до наукового обігу аудіоколекції О. Роздольського» співробітників Інституту проблем реєстрації інформації НАН України канд. техн. наук, ученого секретаря **С. М. Шанойла**, н. с. **І. В. Косяка** та інженера **О. П. Сніцаренко**.

Блок доповідей культурологічного контексту використання спеціалізованих фондів бібліотек був представлений різноплановими дослідженнями.

У доповіді канд. мистецтвознавства, зав. відділу образотворчих мистецтв НБУВ **Г. М. Юхимця** та м. н. с. відділу образотворчих мистецтв НБУВ **І. І. Цинковської** «Панегіричні композиції Івана Мигури (за матеріалами колекції мідних гравірувальних дощок XVII–XIX ст. НБУВ)» відзначено, що мідні гравірувальні дошки з колекції НБУВ є унікальними пам'ятками українського гравірного мистецтва XVII–XIX ст., віддзеркалюють шляхи розвитку мистецтва гравюри в Україні, репрезентують широкий спектр її видів і жанрів, виокремлюють художні особливості київської, чернігівської, львівської, почаївської шкіл. Дослідники звернули увагу на те, що дана колекція гравюр НБУВ представляє твори 26 різних за творчим спрямуванням та рівнем майстерності гравірів – українських та іноземних майстрів, які працювали в Україні.

У доповіді «Роль і значення історико-культурної спадщини видань української діаспори для демократичних перетворень у процесі відродження Української держави» в. о. м. н. с. відділу зарубіжної україніки НБУВ **В. В. Березкіної** наголошено, що нині активізувався процес уведення у науковий обіг великого масиву джерельних матеріалів, незаслужено забутих або свідомо замовчуваних праць відомих українознавців минулого, дослідження сучасних зарубіжних авторів, які через різні обставини залишалися недоступними українському читачеві. Сьогодні до фондів відділу надходять книги, документи, матеріали з провідних західних наукових центрів, вкрай необхідні для вивчення й осмислення української історії у загальносвітовому контексті задля зміцнення й утвердження національної ідеї, задля соборності вільної України і українців.

У виступі «Інформаційний потенціал і художньо-стилістичні особливості українського рекламного плаката 1950–1964 рр.» м. н. с. НБУВ **Т. А. Галькевич** та м. н. с. НБУВ **О. М. Донець** було розкрито стилістичні особливості та окреслено основні напрями розгляду інформаційного потенціалу, що містить у собі український радянський рекламний плакат 1957–1964 рр. з Колекції українського плакату XX ст. відділу образотворчих мистецтв

НБУВ. Зокрема було розглянуто питання про те, як в українському рекламному плакаті означеного періоду віддзеркалилися соціальні і культурні перетворення; проаналізовано матеріали колекції за тематикою, стилістикою; визначено специфіку українського рекламного плаката в умовах тоталітарного суспільства, а також його місце в загальному розвитку тогочасної культури. Розмежовано і скориговано поняття «політичний плакат» і «політичний рекламний плакат» у контексті сьогодення. Дослідники дійшли висновку, що обраний період (1957–1964) був перехідним етапом творчих пошуків, у результаті яких наприкінці 1960 – початку 1970-х років зусиллями багатьох художників була вирішена проблема стилю, затверджена шрифтова культура, намічене русло подальшого розвитку метафоричних, конструктивних і декоративних тенденцій. Також наголошувалося на тому, що український рекламний плакат зазначеного періоду є унікальним джерелом важливих відомостей про видавничу діяльність, художню стилістику, митців, які працювали в цій галузі мистецтва; про соціально-економічні та культурні перетворення і, зрештою, про певну ідеологію, притаманну даній соціокультурній системі. Таким чином, цей потужний інформаційний потенціал може бути використаний багатьма фахівцями – істориками, соціологами, культурологами, літературознавцями, психологами та ін.

Спорідненій темі присвячена була стаття «Інформаційний потенціал українського радянського тиражного кіноплаката 1960–1970-х років (на матеріалах колекції НБУВ)» провідного бібліотекаря НБУВ **Л. М. Гутник**. У доповіді окреслено основні аспекти науково-дослідницького ресурсу українського радянського тиражного кіноплаката 1960–1970-х років. Зазначені художньо-стилістичні особливості українського радянського плаката даного періоду. Розглянуто багатофункціональність кіноплаката з точки зору зафіксованої на ньому інформації. Зокрема зазначено, що це аркушеве образотворче видання є вагомим джерелом інформації про діячів кіномистецтва (режисерів, сценаристів, акторів, композиторів, які працювали в такому жанрі, як музика кіно), художників рекламної графіки, свідченням діяльності спеціалізованого видавництва «Укррекламфільм» та Головного управління кінофікації і кінопрокату у 1960–1970-х роках. Окрім того, відмічено, що в українському радянському кіноплакаті цього періоду знайшли опосередковане відображення історико-культурні процеси, котрі відбувалися в житті суспільства даного періоду, зокрема теми і проблеми, які порушувалися у кінематографії України, республік колишнього СРСР, країн соціалістичної співдружності, окремих зарубіжних країн, а саме: історія, політичний устрій, економіка, культура, література, морально-етичні проблеми.

М. н. с. НБУВ **І. В. Савченко** у доповіді «Нотні видання українського фольклору (1917–1923) з фондів НБУВ» представила аналіз особливостей нотних видань (1917–1923) українського музичного фольклору, визначила шляхи їх поширення та сфери функціонування на тлі суспільно-політичних процесів та визначила також

загальні тенденції розвитку української музичної культури зазначеного періоду.

Дослідженню нотної бібліотеки Київської духовної академії присвячена доповідь **Л. Г. Руденко**, бібліотекаря 1 категорії НБУВ «Нотна бібліотека Київської духовної академії з фондів відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ». Розглянуто склад і зміст нотного зібрання бібліотеки Київської духовної академії. Йдеться про особливості науково-бібліографічної обробки і початковий етап створення електронного каталогу колекції, за допомогою якого у науковий обіг буде залучено маловідомі хорові церковні твори, зокрема композиторів-регентів Київської духовної академії.

Про колекцію українського композитора, диригента, педагога Андрія Гнатишина, яка зберігається у відділі формування музичного фонду НБУВ (значна частина документів якої є раритетною), розповіла м. н. с. НБУВ **Є. В. Кожушко** у доповіді «Колекція українського композитора та музичного діяча Андрія Гнатишина з фондів НБУВ». Доповідачка охарактеризувала основні етапи творчого шляху музичного діяча, розглянула склад і зміст особистої бібліотеки, яка вміщує книги, ноти, аудіозаписи, в основному опубліковані за межами України.

Бібліографічний аспект дослідження національної музичної спадщини представлений у доповіді «Нотні документи з фондів НБУВ як віддзеркалення діяльності музично-громадських об'єднань і творчості українських композиторів 20-х, початку 30-х років ХХ ст.» м. н. с. НБУВ **О. А. Вакульчук**.

М. н. с. НБУВ **Н. П. Бондар** у доповіді «До історії побутування книжкових ілюстрацій у вигляді самостійних естампних гравюр наприкінці XVI–XVII ст.» розглянула ілюстрації, якими доповнено примірники острозьких видань Біблії 1581 р. та «Книги о постничестві» Василя Великого 1594 р. Здійснено спробу аргументації за допомогою філігранознавчого аналізу тези про побутування ілюстрацій із Віленського Євангелія П. Мстиславця 1575 р., крилоських та стрятинських гравюр, фронтисписних зображень євангелістів роботи П. Беринди 1616 р. у вигляді самостійних естампних гравюр.

Про походження багатьох з алфавітів йшлося в доповіді пров. бібліотекаря НБУВ **О. В. Абакумова** «Блок-схемна методологія аналізу культурно-історичної бібліографічної спадщини на прикладі генезису кирилиці». Походження багатьох алфавітів – складна взаємодія історичних, епіграфічних, лінгвістичних і навіть археологічних факторів, до таких (проблемно-генезисних) абеток належить і наша вітчизняна кирилиця. За весь 200-річний період вивчення процесу походження азбуки алфавітознавцями було висунуто декілька гіпотез щодо її походження. Доповідач здійснив спробу дослідити генезис кирилиці шляхом науково-графічної побудови цього процесу, згідно з методикою кібернетичної блок-схематизації.

Питання необхідності створення національного фонду фонодокументів в Україні було порушено у доповіді «Національний фонд фонодокументів: ілюзія чи реальність?» м. н. с. НБУВ **О. В. Москальця**. Доповідач

проаналізував досвід діяльності основних центрів збереження звукової інформації у світі та в Україні, запропонував стратегічні напрями комплектування фонду.

Головний бібліотекар НБУВ **В. М. Лозовий** у доповіді «Початковий етап каталогізації, консервації та переносу на сучасні носії фонду фонограм із зібрань НБУВ» подав стисло характеристику колекцій аудіозаписів, що зберігаються у відділі формування музичного фонду НБУВ. Доповідач відзначив основні напрями роботи та запропонував практичні заходи щодо консервації та переносу фонограм на сучасні носії, визначив перспективи подальшого розвитку створюваного підрозділу.

Пров. бібліотекар НБУВ **Ю. В. Бентя** у доповіді «Рукописи українських композиторів та музичних письменників з колекції «Музичний фонд України»: склад і організація фонду» розглянула принципи, за якими здійснювались описання та систематизація унікальної колекції документів відділу формування музичного фонду НБУВ (понад 1500 од. зб., серед яких не лише нотні рукописи українських композиторів 1948–1994 рр. – основа зібрання, а й машинописні лібрето, сценарії, поетичні тексти, переклади лібрето класичних опер і оперет, афіші та програми вистав і концертів, внутрішні рецензії, листування авторів з Міністерством культури УРСР тощо), які у своїй сукупності презентують т. зв. «офіційну складову» вітчизняного академічного музичного мистецтва другої половини ХХ ст.

У доповіді канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ **І. А. Сергєєвої** «Документи з історії єврейського музею (1915–1930)» представлені документи, знайдені в архівах Санкт-Петербурга, зокрема Архіву РАН та Музею етнографії, що висвітлюють долю Музею та його фондів, оскільки частина збірки документів зберігається в НБУВ.

У доповіді «До історії єврейської жіночої освіти (на основі комплексу єврейської періодики НБУВ)» м. н. с. **Н. О. Щеколдіної**, пров. редактора **К. К. Кошелєвої** розглянуто основні аспекти виникнення та становлення секулярної єврейської жіночої освіти на рубежі XIX–XX ст. в Росії та Україні, що здійснюється на основі документознавчого аналізу комплексу російсько-єврейських періодичних видань із зібрання НБУВ.

Значне висвітлення знайшли проблеми бібліографознавства та бібліографії, бібліографічного опису спеціалізованих видань та історії створення каталогів як бази сучасних наукових досліджень у ряді доповідей.

Канд. мистецтвознавства, зав. відділу НБУВ **Л. В. Івченко** у доповіді «Бібліографічний опис нотних видань у системі «ІРБІС» розглянула основні особливості бібліографічного опису нотних видань і досвід адаптації запропонованих можливостей системи «ІРБІС» у відділі формування музичного фонду НБУВ, у т. ч. залучення ілюстративного матеріалу до опису (графіка, інципіти, аудіофайли).

Важливе значення в умовах бурхливого розвитку сучасних інформаційних комунікацій та поширення наукової інформації мають завдання оптимізації науково-пошукової функції каталогу як основного інформаційного

джерела розвитку науки. Цій темі було присвячено доповідь н. с. НБУВ **Л. С. Новосолової** «Зведений каталог як форма інформаційного забезпечення стратегії суспільних перетворень».

Доповідь м. н. с. НБУВ **Павла Шекери** «Питання створення бібліотечних каталогів у дореволюційній Росії» розкривала початковий період формування системи бібліотечних каталогів з урахуванням, передусім, питань просвітницької ролі народних бібліотек у другій половині XIX – початку XX ст., коли формувалися основи і методологічні підходи щодо науково-пошукового апарату народної бібліотеки.

Аналізу складу фондів НБУВ як джерела з філологічних наук присвячена доповідь «Зведений каталог україномовної книги як науково-бібліографічне джерело з філологічних наук» н. с. НБУВ **Л. В. Беляєвої**. Відзначено, що за матеріалами бібліографічного покажчика «Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1923» здійснено аналіз щодо кількості творів друку, місць їх видання, особливостей бібліографічного опису в основному тексті, розкриття опису у допоміжному апараті каталогу.

Гол. бібліограф НБУВ **М. Д. Бойченко** у доповіді «Репертуар україномовної книги: особливості науково-бібліографічного опису» відзначила особливості науково-бібліографічного опису в друкованому каталозі україномовної книги, розкрила вимоги до укладачів каталогу в ході створення бази даних, розкрила процес прийняття методичних рішень на основі науково-пошукових досліджень для подальшого використання їх при створенні зведеного каталогу-репертуару україномовної книги.

Споріднену тему, а саме історію створення Українського бібліографічного репертуару (УБР), висвітлила м. н. с. НБУВ **С. А. Дзюбич** у доповіді «Формування репертуару україномовної книги у відділі національної бібліографії НБУВ». Авторка повідомила, що головними результатами роботи відділу національної бібліографії НБУВ є напрацьовані методологічні основи роботи з документами, визначений понятійний апарат, у тому числі поняття «українська книга» як основний об'єкт національного ретроспективного бібліографування, розроблені план, структура, методика створення національного репертуару українського друку, опису україномовної книги XVII–XX ст., визначені конкретні етапи реалізації його складових частин, досліджена історія виникнення ідеї створення репертуару української книги, обґрунтована необхідність і значення створення репертуару для сучасного етапу розвитку національної культури у контексті розробки теоретико-методологічних, методичних та організаційних принципів національної бібліографії.

Значення та місце бібліографічного покажчика «Книга в Україні. 1861–1917» розкривається у доповіді м. н. с. НБУВ **І. Г. Лиханової** «Покажчик «Книга в Україні. 1861–1917» як складова частина українського бібліографічного репертуару». Доповідачка представила на розгляд вимоги, пов'язані з особливостями опрацювання матеріалів, які включені до покажчика.

М. н. с. НБУВ **Д. В. Устиновський** у виступі «Серії бібліографічних покажчиків як науково-інформаційне джерело» повідомив, що свої серійні бібліографічні видання мають Національна академія наук України, Українська академія аграрних наук, Академія будівництва України тощо. Всі сучасні бібліографічні серії створені на основі різних методик, містять відомості різної повноти про опубліковані та неопубліковані документи, мають різний рівень культури бібліографічного опису, тому сьогодні постає нагальна потреба удосконалення підготовки та видання випусків бібліографічних серій, поліпшення методів розкриття змісту бібліографічних посібників.

У доповіді «Бібліографія наукової спадщини Київського митрополита Євгенія (Болховітінова)» канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ **Є. В. Рукавіциної** підсумовано сучасний обсяг наукової спадщини, як друкованої, так і рукописної, видатного дослідника старожитностей України і Росії, розкрито значення його діяльності для книговидавництва у Києві 20–30-х років XIX ст.

Інноваційні процеси бібліографічного забезпечення дослідження історії редакційно-видавничої діяльності Інституту рукопису НБУВ, особливості видового складу видань, підготовки бібліографічних покажчиків розкрито у повідомленні м. н. с. НБУВ **С. Г. Даневича** «Бібліографія праць Інституту рукопису НБУВ: специфіка і проблеми укладання».

Напрям дослідження стародруків та рідкісних видань представлений доповіддю «Стародруки та рідкісні видання як джерело наукових досліджень» канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ **Г. І. Ковальчук**. На прикладах примірників з колекцій відділу продемонстровано, що стародруки, рідкісні й цінні видання XIX–XX ст. є вагомими, але доволі часто призабутими джерелами з історії різних наук та галузей знань. Зокрема, наведено приклади з історії медицини, філософії, літератури, космонавтики, нумізматики.

Доповідь «Видання друкарні Бердичівського монастиря босих кармелітів (1760–1884 рр.) як джерело до історії видавничої справи в Україні» канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ **І. О. Ціборовської-Римарович** присвячена діяльності однієї з найактивніших католицьких монастирських друкарень в Україні другої половини XVIII ст. Доповідачка розповіла про історію книгознавчих досліджень бердичівських стародруків у Всенародній бібліотеці України, подала характеристику кількісного і тематичного складу друкованої продукції, зосередила увагу на сучасних дослідженнях примірників видань Бердичівської друкарні, які зберігаються у фондах НБУВ.

Канд. іст. наук, н. с. НБУВ **О. З. Клименко** у доповіді «Катехитичний зміст навчальних видань XVII–XVIII ст. як основа світосприйняття» висвітлила змістовні характеристики перших друкованих катехизисів, які вміщували уявлення про святу віру, заповіді Божі, молитви тощо, відзначила, що тексти для закріплення навичок читання підручників для початкового навчання XVII–XVIII ст. цілком ґрунтувалися на катехитичних текстах.

У процесі доповіді були продемонстровані букварі середини – кінця XVIII ст., оригінали яких зберігаються у фондах НБУВ.

Підбиваючи підсумки, учасники секції одноставно відзначили важливість усебічного опрацювання рукописних та книжкових фондів Бібліотеки, архівної спадщини вчених та культурних діячів, котра зберігається на правах колекцій та окремих одиниць зберігання, вивчення походження, складу і змісту історико-культурних фондів, наголосили на необхідності включення усієї спадщини у сучасні інформаційні потоки та документні ресурси, переведення фондів на сучасні інформаційні носії з метою прискорення розвитку інтелектуального потенціалу Ук-

раїни, підготовки спеціалізованих довідників, каталогів, покажчиків. Важлива увага була приділена підготовці реєстрів «Документальна пам'ять України», «Архівна та археографічна україніка», питанням національної бібліографії України, інтеграції архівних та бібліотечних ресурсів.

*Любов ДУБРОВІНА,
д-р іст. наук, проф.,
директор Інституту рукопису НБУВ,
Тетяна МІЦАН,
канд. іст. наук, н. с. НБУВ*

Українська біографістика

Інститутом біографічних досліджень НБУВ було проведено круглий стіл «Українська біографістика» (наук. кер. – В. М. Даниленко, член-кореспондент НАН України, зав. відділу Інституту історії України НАН України і В. І. Попик, канд. іст. наук, в. о. директора Інституту біографічних досліджень НБУВ; учений секретар – Н. І. Мельник, канд. іст. наук, с. н. с.). У роботі круглого столу взяли участь 22 особи. Серед них – науковці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, інститутів археології, української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, ядерних досліджень НАН України, Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, викладачі Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Національної академії Державної податкової служби України, Міжнародного науково-технічного університету (Житомир), спеціалісти Національної парламентської бібліотеки України, Державної медичної бібліотеки, Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Розглядалося широке коло проблем, пов'язаних із участю вчених-біографістів у процесі реалізації національної інформаційної політики, зокрема щодо створення електронного науково-інформаційного біобібліографічного ресурсу «Українського біографічного архіву», який планується розмістити у мережі інтернет. Реалізація цього проекту дозволить використовувати можливості швидкого введення у науковий обіг нової біобібліографічної інформації та зробити її доступною для широкого кола користувачів. Значний інтерес учасників круглого столу викликало і обговорення проблеми теоретичного та науково-методичного забезпечення сучасних біографічних досліджень, розвитку наукової кооперації дослідницьких осередків, зокрема за допомогою створення віртуальної біографічної лабораторії.

Зі вступним словом до учасників круглого столу звернувся канд. іст. наук, в. о. директора Інституту біографічних досліджень **В. І. Попик**. У своїй доповіді «Біографічні науково-інформаційні ресурси XXI століття: тео-

ретичні і прикладні проблеми формування, роль у забезпеченні потреб науки, освіти і культури» він проаналізував основні етапи та тенденції розвитку інформаційних біографічних та біобібліографічних ресурсів в Україні за роки незалежності, завдання, які постають у цій галузі, зокрема завдяки поєднанню традиційних біографічних досліджень та новітніх інформаційних технологій. Доповідач докладно зупинився на пріоритетному для української академічної біографістики завданні – створення загальнонаціонального науково-інформаційного ресурсу – електронного «Українського біографічного архіву», покликаного акумулювати розрізнені біографічні дані та матеріали, результати напрацювань учених різних поколінь і зробити їх широко доступними для користувачів мережі інтернет в інтересах забезпечення інформаційних потреб сфер науки, освіти і культури, державного управління. На думку доповідача, формування великих структурованих машинних інформаційно-біографічних ресурсів відкриє абсолютно нові можливості для використання, інтерпретації біографічних матеріалів, оперування ними і одержання на цій основі нових знань, сприятиме ефективнішій координації біографічних досліджень, тісному спілкуванню спеціалістів і аматорів, зосередженню їхніх зусиль на найперспективніших напрямках. Йдеться, зокрема, про перетин біографістики з такими гуманітарними і соціальними науками, як історична антропология, соціальна історія, соціологія, демографія, політологія, етнологія, психологія, етнопсихологічні і етнокультурні студії, вивчення міжетнічних і міжкультурних взаємодій. Важливі результати можуть бути одержані також на перетині біографістики і наукознавства, культурології, біології, медицини, генетики. Нарешті, наявність загальнонаціонального електронного біографічного архіву дасть поштовх інтенсивнішому розвитку всіх традиційних напрямів біографічних досліджень – і теоретичних, і конкретних біографічних – особливо написанню ґрунтовних біографічних нарисів, монографій, дисертаційних робіт, аматорському пошуку матеріалів у регіонах.

У процесі обговорення доповіді В. І. Попика учас-